

УДК 338.432:[631.527.5:633.63]:347.78

*В.С. БОНДАР, кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник, завідувач лабораторії з досліджень економіки,
маркетингу та планування
Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків
А.В. ФУРСА, кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

Визначення вартості гібридів цукрових буряків як об'єктів інтелектуальної власності

Постановка проблеми. Вартість конкретного об'єкта інтелектуальної власності формується безпосередньо при його створенні й відображає матеріальні витрати, пов'язані з цим. У науково-дослідних установах, що займаються виведенням сортів і гібридів цукрових буряків, поки що відсутні чітка методика обліку та фінансова звітність щодо витрат на виведення окремих сортів, а також визначення собівартості виробництва й рівня рентабельності насіння вищих категорій – оригінального і супер-еліти. Ситуація ускладнюється ще й тим, що дослідно-селекційні станції з цукрових буряків юридично та організаційно поєднані з дослідними господарствами й вичленити окремо витрати на селекцію цукрових буряків практично неможливо, оскільки крім суто селекції ще ведеться підтримувальна селекція цієї культури, а також селекція зернових, зернобобових і трав, а фінансування є спільним – з державного бюджету та з результатів господарської діяльності. Тому при оцінці вартості окремих гібридів було використано комбінацію різних методів, а також специфічних нетрадиційних підходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема оцінки гібридів цукрових буряків як об'єктів інтелектуальної власності та їх насіння ще недостатньо опрацьована. Різні аспекти досліджуваної проблеми ви-

світлили у своїх працях вітчизняні вчені: В.М. Брижко, Н.Г. Гізбуллін [2, 8], Г.С. Прокоп'єв, М.В. Роїк [8], В.П. Ситник та інші.

Мета статті – удосконалення методики визначення вартості сортів і гібридів цукрових буряків як об'єктів інтелектуальної власності та їхня оцінка.

Інформаційною основою досліджень є законодавчі й нормативно-правові акти України, наукові та річні звіти дослідної мережі Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків за 2001-2015 роки, реєстри сортів рослин. При проведенні досліджень використовували Порядок визначення оціночної вартості ... [7], Положення (стандарт) бухгалтерського обліку ... [6] й Методику оцінки майнових прав ... [5].

Виклад основних результатів дослідження. Оцінка вартості гібридів цукрових буряків здійснювалась у такому алгоритмі:

1. Вихідні дані:

середній проміжок часу, за який створюється гібрид цукрових буряків – 20 років;

загальні фактичні витрати на створення гібридів до дати їх оцінки в цілому по мережі Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків за період 20 років (1996-2015 рр.) становлять 158 467 тис. грн та включають у себе: витрати на проведення науково-дослідних робіт; прямі витрати на генетичні дослідження й практичну селекцію, в т.ч. заробітну плату; проведення ви-

© В.С. Бондар, А.В. Фурса, 2017

пробувань і на оформлення звітів та сортової документації зокрема. Так, витрати за 2011-2015 роки становили 73 106 тис. грн, 2006-2010 – 52 286 тис. грн, 2000-2005 – 25 031 тис. грн, 1996-2000 роки – 8044 тис. грн;

за період з 1996 по 2015 рік селекційними установами Інституту цукрових буряків виведено і передано до державного сортови-пробування 167 гібридів цукрових буряків; з них занесені до Державного реєстру сортів рослин України 58 гібридів, у т. ч. у 2006-2010 – 12, а в 2011-2015 роках – 9.

2. *Порядок розрахунку вартості гібридів* полягав у раціональному комбінуванні існуючих методів, а саме: методу прямого відтворення (за фактичними витратами) й методу заміщення (аналогій). Зокрема, основні показники витрат за 2011-2015, 2006-2010, 2001-2005 роки, кількість та якість гібридів, існуючі ціни були фактичними. Тому вони використані в розрахунках за методом відтворення. Метод аналогій мав допоміжний характер і застосовувався при накладці 20-річного строку створення гібриду в 20-річний строк фінансування (1996-2015 рр.), а також при визначенні за індексами інфляції витрат на селекцію за 1996-2000 роки, оскільки прямий облік по селекції на той час не проводили, тому будь-які фактичні дані про це відсутні.

Для розрахунку вартості гібридів використано основні формули методу прямого відтворення [7], а саме: $V = V_b \times K_p$,

де V – оціночна вартість гібриду, грн;

V_b – загальна вартість приведених витрат на створення сорту, грн;

K_p – коефіцієнт придатності об'єкта оцінки (окремого гібриду).

У свою чергу коефіцієнт придатності об'єкта оцінки визначали за формулою [7]:

$$K_p = \frac{T_{\text{оскв}}}{T_{\text{фскв}} + T_{\text{оскв}}},$$

де $T_{\text{оскв}}$ – строк чинності майнових прав на сорт, визначений ст. 41 Закону України „Про охорону прав на сорти рослин” від 21 квітня 1993 року № 3116-ХІІ зі змінами та доповненнями, який дорівнює 30 рокам, що відліковується з 1 січня року, наступного за роком державної реєстрації;

$T_{\text{фскв}}$ – реальний строк очікуваного використання гібриду, визначений комісією.

Якщо б він збігався зі строком чинності прав, його значення було б таким:

$K_p = \frac{30}{30 + 30} = 0,5$. Таким чином, 158467 тис. грн/167 × 0,5 = 474452 грн.

3. *Оцінка вартості окремих гібридів цукрових буряків.* У період 2006-2015 років до Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні, було внесено гібриди (табл. 1).

1. Гібриди цукрових буряків селекції Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків, занесені до Реєстру сортів рослин України у 2006-2015рр.*

Рік реєстрації	Назва гібриду	Зона**	Урожайність, т/га***	Цукристість, %***	Вихід цукру***	
					т/га	% до стандарту
2006	„Етюд”	С	56,4	17,6	9,98	117,4
2006	„Ольжич”	СЛ	51,6	17,6	9,13	107,4
2007	„Ризольт”	С	56,9	17,1	9,82	103,2
2008	„Прометей”	П	58,5	17,2	10,06	105,8
2009	„Приз”	Л	48,8	16,4	8,05	–
2009	„Рамзес”	Л	54,9	16,7	9,19	106,2
2009	„Резидент”	Л	51,0	16,5	8,51	–
2009	„Хорол”	Л	54,9	16,7	9,20	106,4
2010	„Булава”	П	56,6	18,3	10,35	109,0
2010	„Злука”	П	56,6	18,6	10,53	111,4
2010	„Кварта”	П	55,5	18,8	10,43	111,1
2010	„ЩБ 0503”	П	55,5	18,7	10,43	111,1
2011	„ЩБ 0801”	Л	49,1	17,5	8,59	106,2
		С	48,2	17,2	8,34	108,2
2011	„ЩБ 0802”	С	49,1	16,7	8,13	105,4

2011	„ЩБ 0803”	Л	47,6	16,6	7,97	107,1
		С	48,6	17,3	8,45	109,6
2011	„ЩБ 0805”	П	53,2	17,1	9,19	123,5
2011	„ЩБ 0902”	С	50,7	17,2	8,72	106,8
		Л	48,9	17,6	8,64	106,0
2011	„ЩБ 0903”	П	49,1	18,5	9,12	105,5
2011	„ЩБ 0904”	С	51,6	17,1	8,78	107,5
2011	„ЩБ 0905”	П	52,5	18,1	9,53	110,2
2015	„Аліція”	СП	59,8	18,4	11,00	111,8

* Джерело: Складено авторами на основі [1, 3, 4].

** Рекомендована зона для вирощування: Л – Лісостеп, П – Полісся, С – Степ.

*** За даними держсортвипробування.

У зв'язку з різними реальними строками очікуваного використання й підтримання в Реєстрі названих гібридів коефіцієнти їх придатності будуть неоднакові.

Виходячи з середньої вартості одного гібриду 948 904 грн (158 467 тис. грн/167) та індивідуальних коефіцієнтів придатності, вартість окремих гібридів буде такою (табл. 2).

2. Балансова вартість гібридів цукрових буряків

Гібрид	Строк використання, років	Коефіцієнт придатності	Вартість, тис. грн
„Етюд”	17	0,638	605,4
„Ольжич”	17	0,638	605,4
„Ризольт”	18	0,625	593,1
„Прометей”	19	0,612	580,7
„Приз”	20	0,600	569,3
„Рамзес”	20	0,600	569,3
„Резидент”	20	0,600	569,3
„Хорол”	20	0,600	569,3
„Булава”	20	0,600	569,3
„Злука”	20	0,600	569,3
„Кварта”	20	0,600	569,3
„ЩБ 0503”	20	0,600	569,3
„ЩБ 0801”	20	0,600	569,3
„ЩБ 0802”	20	0,600	569,3
„ЩБ 0803”	20	0,600	569,3
„ЩБ 0805”	20	0,600	569,3
„ЩБ 0902”	20	0,600	569,3
„ЩБ 0903”	20	0,600	569,3
„ЩБ 0904”	20	0,600	569,3
„ЩБ 0905”	20	0,600	569,3
„Аліція”	20	0,600	569,3

Джерело: Власні розрахунки.

Висновки. 1. Наведений рівень вартості гібридів як об'єктів інтелектуальної власності означає, що саме за такою вартістю їх необхідно поставити на бухгалтерський облік як нематеріальні активи.

2. Рівень ціни, за якою вони можуть бути реалізовані на ринку, є справою комерційної діяльності тієї чи іншої селекційної установи та споживача.

Список використаних джерел

1. Гізбуллін Н.Г. Біологічний потенціал нових гібридів цукрових буряків, придатних для поширення в Україні / Н.Г. Гізбуллін // Цукрові буряки. – 2011. – № 2. – С. 9.
2. Гізбуллін Н.Г. Селекція та насінництво цукрових буряків – двоєдиний процес / Н.Г. Гізбуллін // Цукрові буряки. – 2012. – № 2-3. – С. 9-11.
3. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні у 2012 р. (витяг станом на 27.03.2012 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agroscience.com.ua/views/perelik-sortiv>.

4. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2017 р. (реєстр є чинним станом на 07.08.2017 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/system/files/Reestr%2007%2008%202017.pdf>.

5. Методика оцінки майнових прав інтелектуальної власності, затверджена Наказом Фонду державного майна від 25.06.2008 р. № 740, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 06.08.2008 р. за № 726/15417 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0726-08>.

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 „Нематеріальні активи”, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242, зареєстрованого Міністерством юстиції України 02.11.1999 р. за № 750/4043 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.

7. Порядок визначення оціночної вартості об'єктів права інтелектуальної власності, що знаходяться у державній власності або були створені (придбані) за державні кошти, з метою зарахування на бухгалтерський облік, затверджений Наказом Фонду державного майна від 13.12.2005 р. № 3162, зареєстрованого Міністерством юстиції України 25.04.2006 р. за № 479/12353 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0479-06>.

8. *Роїк М.В.* Нові гібриди цукрових буряків та система їх насінництва / М.В. Роїк, Н.Г. Гізбуллін // Насінництво: теорія і практика технологій вирощування та оздоровлення насіння та садивного матеріалу конкурентоспроможних в умовах Європейського ринку : зб. наук. пр. Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України ; за заг. ред. акад. М.В. Роїка, чл.-кор. М.М. Макрушина. – Сімферополь: ВД „Аріал”, 2012. – Вип. 16. – С. 19-21.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2017 р.

Фахове рецензування: 02.10.2017 р.

* * *

Новини АПК

Розвиток тваринницької галузі є пріоритетним напрямом для Мінагрополітики на 2018 рік

Сьогодні більшість великої рогатої худоби утримується господарствами населення – майже 66%, і лише 34% припадає на сільськогосподарські підприємства. Це є стримуючим фактором для виробництва та експорту високоякісної яловичини. З метою розвитку галузі тваринництва в Україні необхідно працювати над її новою структурою. На цьому наголосила заступник Міністра аграрної політики та продовольства України з питань євроінтеграції Ольга Трофімцева під час «Ukrainian beef congress» у рамках виставки Ukrainian Food Expo.

«Для нас розвиток тваринництва в Україні є одним із пріоритетних напрямів. Тому в проєкті Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» Мінагрополітики передбачено 2,3 млрд грн на державну підтримку цього сектору. Але розвиток галузі має бути комплексним. Необхідно створювати базу для підтримки довгострокових проєктів, тому що сектор відгодівлі великої рогатої худоби та виробництва яловичини не є інвестиціями одного року окупності. А закупівля й реалізація телят і молодняка худоби в населення не є оптимальною формою бізнесу для галузі тваринництва», – зазначила заступник міністра.

Вона додала, що державна підтримка буде спрямована на три ключових напрями: здешевлення вартості будівництва або реконструкції тваринницьких ферм і комплексів, здешевлення кредитів на таке будівництво та розвиток генетики та селекційної справи.

«За 9 місяців 2017 року збільшився експорт української мороженої яловичини у 1,9 раза та становив 21,6 тис. т. Також помітно зріс експорт української живої великої рогатої худоби. Цей показник сягнув 51 тис. гол. за минулий рік, а головними імпортерами стали Азербайджан та Єгипет. При цьому, ми поки що майже не присутні в секторі охолодженої яловичини, який є найбільш привабливим з точки зору експорту. Сьогодні разом з нашими колегами з міжнародних організацій, таких як FAO, IFC, EBRD та Світовий банк напрацьовуємо конкретні проєкти в галузі відгодівлі худоби», – зауважила Ольга Трофімцева.

За її словами, пріоритетними ринками для розвитку експорту яловичини сьогодні є країни Близького та Середнього Сходу, країни Азії та деякі інші. Наразі між Держпродспоживслужбою та компетентними органами Китайської Народної Республіки (AQSIQ) опрацьовується форма ветеринарного сертифіката щодо експорту української замороженої яловичини до КНР. Також розпочато процес з одержання дозволу на постачання червоного м'яса до ринків КСА, Ізраїлю, Індонезії. «Саме експорт яловичини може стати механізмом запуску галузі в цілому, зважаючи на поки що слабкий внутрішній ринок», – резюмувала заступник Міністра.

Прес-служба Мінагрополітики України